

Stichting Vrienden van het museum Frans Bloemen

NIEUWSBRIEF

Jaargang 1, no.2

VAN DE REDACTIE

Het tweede nummer van de Nieuwsbrief ligt voor U. Het is gelukt. Er gebeurt veel. De Stichting Vrienden van het Museum Frans Bloemen komt duidelijk onder stoom. Dit blijkt uit de toenemende activiteiten op velerlei gebied. In dit nummer kunt U er van alles over lezen.

Toch kunnen we nog niet achteroverleunen en as op het vest gaan knoeien, want er moet nog meer gebeuren.

Met betrekking tot deze Nieuwsbrief kunnen we in ieder geval een paar duidelijke actiepunten aangeven. De vormgeving moet beter. We werken eraan, en beloven plechtig beterschap. Een oordeel vellen over de inhoud laten we even aan U over.

Daarnaast heeft ook de bezorging van de Nieuwsbrief onze aandacht. Om de portokosten voor het verzenden van de Nieuwsbrief te drukken is besloten de verspreiding in Wijchen door Vrienden te laten verzorgen. Op dit moment hebben wij twee bezorgers en dat is niet genoeg. Meer Vrienden kunnen zich als bezorger melden bij onze redacteur Jac Rommens, tel. 08894-22232. Doen dus! "...het is allemaal echt de moeite waard."

stond er in het voorwoord bij de eerste Nieuwsbrief. Daar kunnen wij ons wel in vinden.

ACTIVITEITEN VRIENDEN

februari-mei 1993

woensdag 24 februari:

dialezing over de donkenbewoning in de Nieuwe Steentijd door drs. Marten Verbruggen van het IPL (zie artikel elders in deze Nieuwsbrief).

Tijd: 19.30 uur, plaats: kasteel/raadhuis Wijchen.

woensdag 3 maart:

bijeenkomst Vriendenkring "Ondersteuning".

zaterdag 1 mei:

excursie naar de opgraving van het Maasplein te Nijmegen o.l.v. stadsarcheoloog / conservator drs. Jan Thijssen; aanvang 10.00 uur.

donderdag 20 mei (Hemelvaart):

kasteelmarkt met een stand van onze stichting waar gelegenheid is om bodemvondsten uit Wijchen te laten determineren door deskundigen.

DONKEN

dialezing over de Nieuwe Steentijd in rivierenland

Tot voor kort werd aangenomen dat 5000 jaar geleden het stuk Nederland tussen de grote rivieren een onherbergzame vlakte was, ongeschikt voor menselijke bewoning. Moerassen, kreken en rietvelden bepaalden er het beeld. In de zeventiger jaren werden op de flanken van rivierduinen tekenen van menselijke bewoning gevonden.

Tussen 1988 en 1992 heeft drs. Marten Verbruggen, als geoloog verbonden aan het Instituut voor Prehistorie te Leiden, opgravingen gedaan op de hellingen van de donken in de Alblasserwaard. Donken zijn rivierduinen die na de laatste ijstijd zijn ontstaan. In deze periode verlegden Rijn en Maas voortdurend hun loop. Vanuit de droge gedeelten van de bedding waaide zand op dat zich hier en daar op de donken ophoopte tot duinen. Ook in Wijchen en Bergharen zijn deze donken nog herkenbaar. Aan het begin van de Nieuwe Steentijd moeten deze heuvels, vaak begroeid met loofbomen, boven de natte vlakte uitgestoken hebben.

Deze droge plekken werden door jagersgroepen gebruikt als uitvalsbasis. In 1974 werd dit aangetoond door opgravingen bij Molenaarsgraaf. Zeven afvallagen kwamen tevoorschijn met grote aantallen vondsten uit de Nieuwe Steentijd. De stapeling van de lagen laat zien dat er op periodes van menselijk aanwezigheid lange tijden van afwezigheid volgden.

Verbruggen houdt het erop dat de Alblasserwaard steeds seizoensgebonden bewoond is geweest. Zijn mening is dat het gebied zich niet leende voor verblijf in herfst en winter. 's Zomers moet het gebied zeer geschikt zijn geweest voor visvangst en jacht. De jagersgroepen die zich ophielden in de Alblasserwaard zijn afkomstig geweest uit het Maasdal en het Rijnland, of moeten minstens contacten

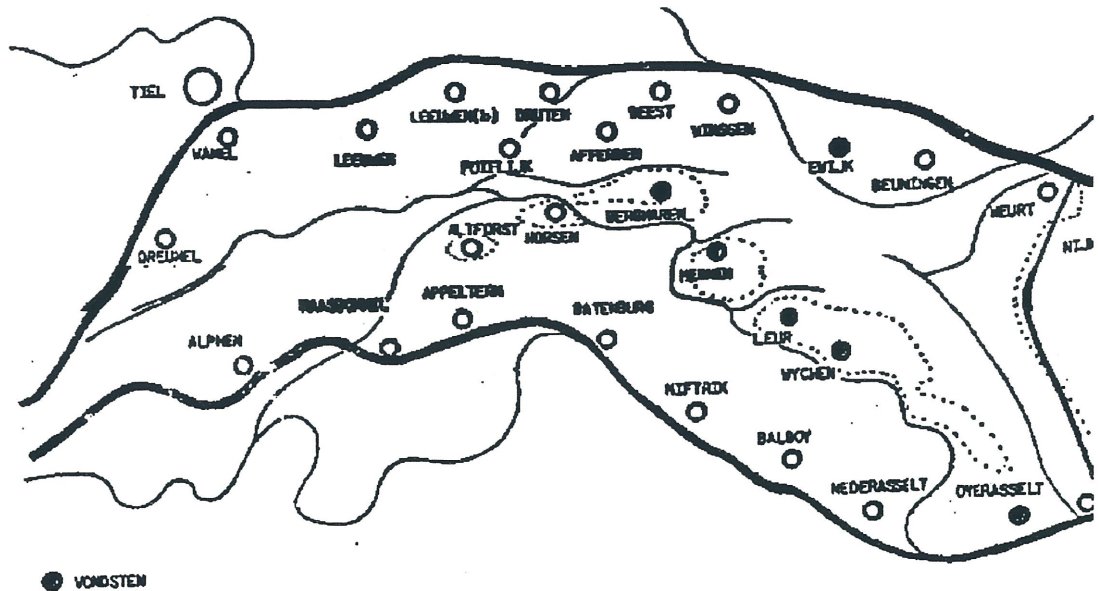
met deze streken hebben onderhouden. Het in de Alblasserwaard gevonden aardewerk wijst in ieder geval in die richting. Wijchen, Leur, Hernen en Bergharen liggen ook op donken (zie onderstaand kaartje). Zijn er parallellen tussen de donken in de Alblasserwaard en die in de hiervoor genoemde plaatsen? Wat drs Verbruggen hierover te vertellen heeft kunt U beluisteren

in zijn dialezing voor de Stichting Vrienden van het Museum Frans Bloemen.

Plaats: kasteel/raadhuis Wijchen

Datum : woensdag 24 februari 1993

Tijd : 19.30 uur

MUSEUM FRANS BLOEMEN

30 jaar in Wijchen

Zaterdag 12 december vierden wij het 30-jarig bestaan van het gemeentemuseum Frans Bloemen. Een van de sprekers was de voorzitter van de Vrienden, Wim Kattenberg. In zijn speech gaat hij in op de start van het museum, en op de periode vóór Wijchen een museum had, die van de oudheidkamer. Het museum, de oudheidkamer en enkele namen die Wim in zijn speech noemt, zullen in de toekomst zeker onderwerpen vormen voor de Nieuwsbrief. Al met al reden genoeg voor een integrale weergave van zijn speech.

"Dames en heren, genodigden en vrienden,
In één van de belangrijkste documenten die wat Frans Bloemen en het museum betreft, zijn bewaard gebleven, staat dat Frans Bloemen, we praten dan over 30 november 1927, wordt aangesteld als tijdelijk conservator van de Oudheidkamer te Wijchen. Het opmerkelijke nu, is dat die benoeming door de gemeenteraad in direct verband wordt gezien met het behoud van de oudheidkundige verzameling voor Wijchen en de continuïteit van de dan al bestaande gemeentelijke Oudheidkamer. Het staat er als volgt:

'overwegende, dat het gewenscht is de oudheidkundige verzameling, die thans berust in de gemeentelijke oudheidkamer, als wetenschappelyke aantrekkellykheid voor Wychen te behouden, uit te breiden en onder deskundig toezicht te stellen.'

Als je dat leest, onderga je het als een soort schok van herkenning en begin je je te realiseren dat wij ons op dit moment in feite in een soortgelijke positie bevinden.

Het gaat ook in feite nu weer om het behoud en uitbreiding van de collectie. Om de garantie van een goede wetenschappelijke onderbouwing. Om een aan de tijd

aangepaste presentatie van de hoogwaardige collectie. Je voelt een soort van lotsverbondenheid met allen die zich voor de toenmalige Oudheidkamer en het latere museum hebben ingezet. dat is van meet af aan een zaak geweest van de gemeente, maar ook van mensen uit het dorp, waar Frans Bloemen er één van was. En hij begreep dat hij met zijn medestanders dat niet alleen kon en riep de steun in van de wetenschappelijke wereld. Ik vind dat toch eigenlijk allemaal een opmerkelijke zaak voor een relatief klein dorp.

Men was zich de eigen positie terdege bewust. Het gemeenteraadstuk uit 1927, waaruit ik net citeerde, ondertekend door de secretaris en de toenmalige burgemeester van Rijckevorsel, getuigt daarvan.

In het stuk zijn namelijk ook de navolgende zinsneden opgenomen:

'a. in te trekken de te dezer zake voorheen genomen besluiten;'

en dan komt het:

'b. te schenken aan het Rycksmuseum van Oudheden te Leiden, zoodra mocht blyken dat door de nakomelingschap geen prys meer wordt gesteld op het bezit eener oudheidkamer of museum alhier, dat daarin thans ondergebrachte en nog onder te brengen oudheidkundige voorwerpen, onder voorwaarde, dat het Rycksmuseum van Oudheden voornoemd, geregeld van voorlichting en bystand blyft dienen;'

Het moge duidelijk zijn. De vroede vaders van 1927 (ik neem aan dat het allemaal mannen waren in de raad) waren er niet helemaal gerust op. Zij vroegen zich zeer realistisch af: 'Wat zal er met de Oudheidkamer of het museum gebeuren? Zal het "nakomelingschap" even enthousiast blijven en voor het museum blijven opkomen? Zullen zij kunnen beschikken over een iemand als Frans Bloemen?'

Want zonder aan heldenverering te doen; je hebt dergelijke 'doordouwers' nodig, wil het ooit wat worden. Het museum is in 1962 niet voor niets naar hem genoemd. Je moet lachen overigens over de politieke nuchterheid van de Wijchense bestuurders, dat ze aan het uiteindelijk onderbrengen van de collectie in het Rijksmuseum te Leiden, mocht het "nakomelingschap" het laten afweten, wel de voorwaarde verbonden dat Leiden daarvoor het Wijchense museum wel zolang het duurt met raad en daad moest blijven bijstaan. Een niet geringe stok achter de deur. En wat Bloemen betreft. Zijn inspanningen worden hoog gewaardeerd, maar het mag de gemeente geen cent kosten. Het staat er zo mooi. Hij wordt tijdelijk benoemd: *'buiten bezwaar der gemeentekas'*, 1927, we zitten vlak voor de crisis.

Genodigden en vrienden. De opdracht aan de nakomelingschap is duidelijk. Willen we de zeer hoogwaardige collectie aan archeologische voorwerpen en het museum voor Wijchen behouden en verbeteren, dan moeten we ertegenaan. Wijchen verdient een volwaardig museum. Het is november/december 1992. Ongeveer die tijd in 1927 werden er in de gemeente essentiële beslissingen genomen ten aanzien van het voortbestaan van het museum. Laten we op die lijn doorgaan.

Een van de activiteiten die de nieuwbakken Stichting daarom dan ook heeft ondernomen is de herdenking van het dertigjarig bestaan van het gemeentemuseum Frans Bloemen. En dat is echt dertig jaar. Eigenlijk hadden we het in juni moeten doen, maar dat ging moeilijk in verband met de zomervakanties en dergelijke... maar het kan nog...

We zijn daarom erg verheugd dat wij in de eerste plaats hier vanmorgen mochten ontvangen en kunnen ontmoeten de familie van Frans Bloemen. Zijn schoonzoon met echtgenote, de heer en mevrouw Fick uit Den Haag. De kleinzonen Maarten en Koen Fick met echtgenotes en achterkleinkinderen. Ik denk dat Frans Bloemen, familiemens als hij was, wat ik heb begrepen, hiervan zou hebben genoten.

We stellen het ook op hoge prijs dat professor Modderman, die Frans Bloemen als archeoloog goed heeft gekend, hier met zijn echtgenote aanwezig wilde zijn. Ook die uitnodiging en die komst zal Frans Bloemen zeer op prijs hebben gesteld.

We zijn verder blij dat hier aanwezig wilden zijn het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Wijchen. Ook dat zal zeker de goedkeuring van Frans Bloemen hebben gekregen. En tenslotte zijn we zeer verheugd dat de oud-conservatoren van het museum sinds 1962, in volgorde de heer De Biezen en de heer Van Kouwen aan onze uitnodiging gehoor hebben gegeven; alsook de huidige conservator en zijn assistent, respectievelijk de heren Thijssen en Teubner. Ook dat zal Frans Bloemen's goedkeuring zeker hebben weggedragen. Ik denk dat hij de heren graag diep in de ogen had willen kijken.

Het is van belang overigens, iets recht te zetten. Omdat we wat betreft de herdenking ons hebben beperkt tot het gemeentemuseum Frans Bloemen, hebben we ons niet verdiept in de periode die daaraan voorafging. De periode van de Oudheidkamer. Bij die periode horen twee dames die beschouwd kunnen worden als de oudste conservatrices. Degene die in 1934 een zeer belangrijk aandeel had in het inrichten van de eerste echte Oudheidkamer was mevrouw Bles-Mulders, dochter van de toenmalige burgemeester van Wijchen. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat

ze ons daar zelf zeer kort geleden op attent maakte. Als we het geweten hadden, hadden we haar graag hier vanmorgen uitgenodigd. Zij heeft Frans Bloemen heel goed gekend en heeft ook van alles uit die periode bewaard. We zullen zeker met mevrouw Bles-Mulders verder in contact treden. Ik denk dat Bloemen erg verdrietig zou zijn geweest over het feit dat we haar hebben vergeten.

Mevrouw Bles-Mulders vertelde dat ze speciaal een cursus in Leiden o.a. bij professor Holwerda was gaan lopen om het archeologisch werk in Wijchen te kunnen doen.

Een andere belangrijke mevrouw uit die periode is mevrouw Rozenburg. Zonder haar was de werkkaart die we straks gaan onthullen er niet geweest. Zij stond altijd klaar de collectie te tonen en er over te vertellen.

Dames en heren, genodigden en vrienden, we herdenken vanmorgen het dertigjarig bestaan van het gemeentemuseum. Centraal bij deze herdenking staat de onthulling van een werkkaart uit 1952, waarvan we weten dat naast Bloemen, mevrouw Rozenburg er de hand in heeft gehad. Beide namen staan op de kaart; U moet zich daar straks zelf maar van overtuigen. We zijn dankbaar dat de gemeente Wijchen de kaart heeft laten restaureren en inlijsten. Een belangrijk archeologisch document is hiermee voor Wijchen behouden gebleven. U hoort daar straks meer over...

Allereerst zal nu de huidige conservator de heer Thijssen ingaan op de geschiedenis van het museum algemeen en de collectie. Daarna zal de verantwoordelijke wethouder, de heer Peters, de kaart aanbieden aan het museum. De kaart zal dan onthuld worden door één van de kleinzonen van Frans Bloemen, de heer Koen Fick, en zijn zoon Naud, achterkleinzoon van Bloemen, waarna professor Modderman in zal gaan op de figuur en de betekenis van Frans Bloemen. We willen deze bijeenkomst vervolgens graag met U feestelijk afsluiten in het museum.

Mag ik dan nu de heer Thijssen vragen voor ons een schets te geven van de ontwikkeling van het museum."

MUSEUMNIEUWS

(door Ben Teubner)

Verhuizing museum

In de vorige Nieuwsbrief maakten wij U er al op attent dat ons Archeologisch Museum Frans Bloemen dit jaar plaats moet maken voor trouwplechtigheden. Deze kunnen niet in het kasteel gehouden worden, omdat

daar gerestaureerd wordt. In verband hiermee is de gemeente Wijchen op zoek gegaan naar een andere geschikte lokatie. Dit blijkt geen eenvoudige opgave, wat blijkt uit het feit dat zij slechts met één voorstel op tafel kon komen. Andere reële opties voor wat betreft een alternatieve huisvesting zijn er volgens de gemeente niet.

De voorgestelde vervangende ruimte is de zogenaamde projectkelder onder het gemeentekantoor, waar voorheen de schoolartsdienst gevestigd was. Het gaat dan om 3 ruimten van in totaal ongeveer 90 m². Via de fietsenkelder zou men binnen kunnen komen. Om dwaaltochten te voorkomen, zal er een duidelijke bewegwijzering aangebracht worden. Verder zullen er speciale aanpassingen gerealiseerd worden i.v.m. de afstand tussen de entree en de expositieruimte. Ook aan de beveiliging zal een en ander moeten gebeuren. Daar staat tegenover dat er reeds toiletten aanwezig zijn, en dat de ruimten ook voor rolstoelpatiënten eenvoudig te bereiken zijn.

Op het eerste gezicht lijkt dit voorstel van de gemeente met de genoemde aanpassingen een redelijk alternatief mede gezien het feit dat reeds na de bouwvak de restauratiewerkzaamheden aan het kasteel beginnen. Voordat we kunnen gaan juichen, zullen we dit voorstel goed moeten bestuderen en alle haken en ogen in ogenschouw nemen. We houden U ervan op de hoogte.

VRIENDENKRINGEN

Verlag van de activiteiten

Tijdens de bijeenkomst van de Vriendenkringen op 16 januari 1993 in Zaal Sterrebos is besloten dat elke Vriendenkring een eigen programma en een eigen doel formuleert, en eigen avonden organiseert. Het werkdoel van elke Vriendenkring zal concreet zijn en moet ten dienste staan van het museum. De terugkoppeling naar de Stichting en de vrienden vindt plaats door berichten in de Nieuwsbrief. De gekozen notulist van de Vriendenkringen speelt de verslagen door naar de redactie van de Nieuwsbrief. Eén of twee keer per jaar is er een voltallige ledenvergadering van de Stichting waarbij de activiteiten van de Vriendenkringen centraal zullen staan.

Voorzitter Wim Kattenberg stelde voor de diverse Vriendenkringen een aantal potentiële doelstellingen aan de orde. Bovendien werd het oorspronkelijk geplande aantal Vriendenkringen teruggebracht, als gevolg van overlappingen, tot de volgende vier:

Vriendenkring-Literatuur/"Scherven"

Deze kring telt 16 leden. Doelstellingen voor deze groep:

- het inventariseren en catalogiseren van de scherven-collectie in het museum en van materiaal dat van toekomstige opgravingen in Wijchen via de Rijksdienst Oudheidkundig Bodemonderzoek in het depot van het museum terecht zal komen;
- het verzamelen en in kaart brengen van Wijchen betreffende archeologische literatuur;
- zorg dragen voor het creëren van een studieruimte in het nieuwe museum;
- verzorgen van de documentatie;
- het vervaardigen van een museumreeks over verschillende facetten van de Wijchense bewoningsgeschiedenis.

Vriendenkring-Public Relations

Deze kring telt 4 leden. Doelstellingen zijn:

- het maken van een p.r.-plan voor het museum
- ondersteuning van de redactie van de Nieuwsbrief

Deze kring heeft in januari contact opgenomen met het museum Ceulcum in Cuijk. Dit museum heeft o.a. zeer gedetailleerde informatie gegeven met betrekking tot de werving van sponsors, het onderhouden van contacten met andere groepen, de presentatie van plannen en de opzet ervan. Intussen is de Vriendenkring-PR bezig met fondswerving en de activiteiten die daarbij horen.

Vriendenkring-"Ondersteuning"

Deze kring telt 9 leden. Doelstellingen zijn:

- ondersteuning geven aan de Stichting door activiteiten in en om de Stichting; hierbij kan gedacht worden aan assistentie bij het opzetten van exposities in het museum, aan assistentie bij de verhuizing van de expositie "Wonen tussen twee stromen", aan het fungeren als gids in het museum en aan het organiseren van excursies zoals die van zaterdag 1 mei naar de Maasplein-opgraving (zie ook bij "Activiteiten").

Vriendenkring-Prehistorische tuin

Deze kring telt 5 leden. Doelstellingen zijn:

- het opzetten van een prehistorische tuin in de Wijchense kasteeltuin;
- het onderhouden van deze tuin.

Op 21 januari jl. zijn de leden van deze kring voor het eerst bijeen geweest. Dit voorjaar start de kring met een kleine tuin. De kring mag zelf een plek kiezen in de kasteeltuin. Zaterdag 6 februari heeft de kring zich

laten voorlichten door een deskundige op het gebied van de aanleg van "wilde tuinen", terwijl er contacten gelegd zijn voor het verkrijgen van de benodigde planten.

VONDSTEN

Archeologisch kenniscentrum

Oudheidkundige onderzoekers kunnen informatie verkrijgen over in Nederland gevonden archeologische resten. Het pas opgerichte Archeologisch Expertisecentrum ARCHIS te Amersfoort gebruikt daarvoor een geautomatiseerd informatiesysteem, het zogenaamde Archeologisch Basisregister. Het bevat allerlei gegevens over voorwerpen en grondsporen uit het verleden. Zo kunnen bijvoorbeeld binnen enkele seconden alle gegevens worden verzameld over de vindplaatsen van een bepaald soort aardewerk.

Naast de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek nemen aan ARCHIS deel: het Biologisch Archeologisch Instituut in Groningen (BAI), het Instituut voor Prehistorie te Leiden (IPL), en het Instituut voor Pre- en Protohistorische Archeologie (IPP) te Amsterdam.

Alle archeologen die studeren of werkzaam zijn aan een van de archeologische instituten van de Nederlandse universiteiten, en werknemers van de ROB kunnen het totale ARCHIS-pakket gebruiken. Voor ieder ander die zich meldt beslist de bestuurscommissie van ARCHIS. Motivering: "Omdat er onder de amateurs helaas ook nogal wat kaf onder het koren zit, lieden die archeologie zien als een soort schatgraverij, zal er voor wat betreft de gebruikers van buiten de academische wereld zeer streng worden geselecteerd." (NRC, 4 febr. 1993)

U bent gewaarschuwd.

Archeologische almanak

"De allereerste hoogleraar archeologie ter wereld was de Nederlandse Caspar Jacob Christiaan Reuvs, die leefde van 1793 tot 1835. Koud vijftwintig jaar oud werd Reuvs in 1818 benoemd aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Die was daarmee Cambridge, Tübingen en Bologna, alle met een grote reputatie op het gebied van de Altertumwissenschaft, te snel af." In zijn eentje doceerde Reuvs numismatiek, klassieke archeologie, architectuurgeschiedenis en niet-klassieke archeologie, vervolgt Joanita Vroom in Vrij Nederland, 23 januari 1993. Nu telt ons land o.a. dertien universitaire instituten 12 provinciaal-archeologen, tientallen gemeentelijke diensten, rijksdiensten, 7 archeologische musea en zo'n 250 musea met een

oudheidkamer. "Naast dit officiële circuit bestaat er nog een wildgroei van stichtingen, verenigingen, werkgroepen en bedrijven. Iedere terp, grafheuvel of opgraving heeft tegenwoordig zijn eigen vereniging van vrienden of heemkundekring, zo lijkt het wel.", verzucht Vroom.

Dit "oudheidkundig labyrint" is nu in kaart gebracht door het Archeologisch Informatiecentrum te Leiden in de vorm van de *Archeologische Almanak. Wie, wat en waar in de Nederlandse Archeologie* (Uniepers, 224 p., f 24,90).

- schets van de historie van het museum Frans Bloemen;
- een interview met mevr. Bles-Mulders die een grote rol heeft gespeeld bij het opzetten van de Wijchense Oudheidkamer;
- een overzicht van de activiteiten van de kringen;
- Museumnieuws.

SAMENSTELLING REDACTIE

De redactie wordt gevormd door Thea Ibes, Marianne Noorderwerf, Jac Rommens en Peter Vissers. Het redactieadres is: Diepvoorde 32-02, 6605 GW Wijchen.

VOLGENDE NUMMER

De volgende Nieuwsbrief verschijnt in mei 1993. In dat nummer kunt U o.a verwachten:

LEDENWERVING

De Stichting Vrienden van het Museum Frans Bloemen zoekt nog vele vrienden. U kunt daarbij helpen: Vrienden werven Vrienden. Om het u makkelijk te maken hebben wij hieronder een aanmeldingsformulier afgedrukt. Vul dit in en stuur het op naar: Stichting Vrienden van het Museum Frans Bloemen, Heiligestoel 51-16, 6601 VK Wijchen.

DE HEER / MEVROUW :.....

VOORLETTERS :.....

STRAAT :.....

POSTCODE en WOONPLAATS :.....

HANDTEKENING :.....

Vanwege de hoge kosten van het betalingsverkeer stellen wij het op prijs als u ons machtigt jaarlijks de contributie van uw bank of girorekening te mogen afschrijven. U kunt daartoe onderstaande machtiging invullen:

Ik machtig hierbij de stichting Vrienden van het museum Frans Bloemen om jaarlijks de contributie van mijn bank- / girorekening af te schrijven.

Het nummer van mijn bank- / girorekening is:.....

Plaats:..... Datum:..... Handtekening:.....

